

บทที่ 4

ข้อมูลพื้นฐาน และที่มาของความขัดแย้ง

ความเป็นมาและสาระสำคัญของโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี

สมัยนายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม ได้มีแนวคิดให้แก้ปัญหามูลฝอยล้นเมืองแบบประหยัดงบประมาณ จึงริเริ่มโครงการ ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมขึ้น เพื่อรองรับการกำจัดมูลฝอยร่วมกันของท้องถิ่นต่าง ๆ ในจังหวัด (ภิญโญ ตันวิเศษ, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2545) แนวคิดนี้กำหนดไว้ภายใต้ นโยบายและแผนการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 (สำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, ม.ป.ป.) และระบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 พร้อมกับแปลงเป็นนโยบายการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน ของกรมควบคุมมลพิษอีกด้วย (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2546)

ระยะแรกกระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ ได้เสนอนโยบายศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมไปยังจังหวัด ใหญ่ ๆ หลายจังหวัด อย่างเช่น ฉะเชิงเทรา และระยอง เพื่อให้เป็นจังหวัดนำร่อง แต่ปรากฏว่าไม่สามารถดำเนินการได้เพราะองค์กรท้องถิ่นในจังหวัดไม่พร้อมใจกันที่จะรับนโยบายนี้ (สมชาย คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2545) แต่เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2542 ผู้ว่าราชการจังหวัดชลบุรี นายสุจิตต์ บัณฑิตนันท์ (ในขณะนั้น) นำนโยบายดังกล่าวเข้าปรึกษากับองค์กรปกครองท้องถิ่น ทุกองค์กรในจังหวัด ที่ประชุมเห็นพ้องว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดศูนย์กลางการพัฒนาในภูมิภาค ตะวันออก โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวกว่า 10 ล้านคนต่อปี นับว่ามากที่สุดในประเทศ ไทย (จิรายุทธ อินทวาริ, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2545) ขณะเดียวกันก็มีปริมาณมูลฝอยมากกว่า 1,000 ตันต่อวัน ดังตัวเลขตามคาดการณ์ ปี พ.ศ. 2545 จะมีปริมาณมูลฝอย 1,139 ตันต่อวัน และปี พ.ศ. 2546 ปริมาณมูลฝอยจะเพิ่มเป็น 1,216 ตันต่อวัน เป็นต้น (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท อีเลคโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, ม.ป.ป., หน้า 7) (ดูตารางที่ 2 ใน บทที่ 1 ประกอบ)

มูลฝอยที่มีปริมาณมากดังกล่าวนี้ไม่สามารถจัดเก็บทำลายได้หมดในแต่ละวัน ทำให้ กระทบต่อการท่องเที่ยวและการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม องค์กรปกครองท้องถิ่นต่าง ๆ จึงได้ลง นามเป็นข้อตกลงร่วมกันโดยให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีเป็นแกนนำดำเนินโครงการ ส่วนองค์กรท้องถิ่นอื่นเป็นหน่วยงานสนับสนุนส่งมูลฝอยมากำจัด จากนั้นองค์การบริหารส่วน

จังหวัดชลบุรีได้ขออนุมัติโครงการต่อกระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ โดยผ่านสำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 3 ซึ่งกระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ เห็นสมควรว่าจังหวัดชลบุรีประกอบด้วยองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รวมกันได้ จึงอนุมัติให้ดำเนินการเป็นจังหวัดนำร่อง (จิรายุทธ อินทวารี, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2545 ; ชาวหนองใหญ่ด้านโรงกำจัดขยะ กลัวปัญหาน้ำเสีย, 2544, หน้า 1)

เมื่อผ่านความเห็นชอบจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีได้จ้างบริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล คิวลิออปเมนต์ จำกัด และ บริษัท อิเล็กโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด เป็นที่ปรึกษาทำการศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดของโครงการ (จิรายุทธ อินทวารี, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2545 ; สมชาย คุณปลื้ม, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2545 ; ภิญญา ตันวิเศษ, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2545) โดยบริษัทที่ปรึกษา ได้ศึกษาทางเลือกพื้นที่ตั้งโครงการไว้ 3 ทางเลือก ได้แก่ (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล คิวลิออปเมนต์ จำกัด และ บริษัท อิเล็กโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, 2543)

ทางเลือกที่ 1 บ้านมาบยาง ตำบลหนองใหญ่ อำเภอนองใหญ่ เป็นพื้นที่ของเอกชนสามารถจัดซื้อได้ไม่น้อยกว่า 385 ไร่

ทางเลือกที่ 2 บ้านมาบคล้า ตำบลคลองแก้ว อำเภอบ้านบึง เป็นพื้นที่ของเอกชนสามารถจัดซื้อได้ไม่น้อยกว่า 359 ไร่

ทางเลือกที่ 3 ตำบลวัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง เป็นพื้นที่ของเอกชนสามารถจัดซื้อได้ไม่น้อยกว่า 300 ไร่

การพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ดำเนินโครงการประกอบด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ ได้แก่ ด้านวิศวกรรม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม และด้านการยอมรับจากชุมชน ผลการศึกษามีดังนี้

1. ด้านวิศวกรรม

1.1 ขนาดของพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง สามารถจัดหารองรับปริมาณมูลฝอยได้เพียงพอสำหรับจังหวัดชลบุรี และพื้นที่ข้างเคียงในระยะเวลา 15 ปี ซึ่งพื้นที่ที่สามารถจัดหาได้ในเบื้องต้นนั้นมีขนาดไม่น้อยกว่า 300 ไร่ และมีโอกาสขยายได้อีกในอนาคต เนื่องจากเป็นพื้นที่ของเอกชนและมีเอกสารสิทธิทั้งหมด

1.2 ระดับน้ำใต้ดินของพื้นที่ทางเลือก 3 แห่ง มีค่าใกล้เคียงกัน คือ ในช่วงฤดูฝนจะพบระดับน้ำที่ระดับความลึกประมาณ 1.5-2.5 เมตร ส่วนในฤดูแล้งจะพบระดับน้ำที่ระดับความลึก 4-6 เมตร

1.3 ข้อมูลลักษณะดินจากกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทางเลือกทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะคือ ทางเลือกที่ 1 ดินชั้นบนเป็นดินทรายปนดินร่วนสลับกันไป ส่วนดินชั้นล่างเป็น

ดินร่วนเหนียวปนทรายถึงดินเหนียวปนทราย ทางเลือกที่ 2 ลักษณะดินชั้นบนและชั้นล่างเป็นดินร่วนปนทราย และทางเลือกที่ 3 ลักษณะดินชั้นบนและชั้นล่างเป็นดินร่วนปนทรายสลับกันไป

1.4 จากการพิจารณาปัญหาน้ำท่วมพบว่า ทางเลือกที่ 3 เป็นพื้นที่ราบลุ่มอาจมีปัญหา น้ำท่วมขังได้ โดยเฉพาะในฤดูฝน ส่วนทางเลือกที่ 1 และ 2 เป็นที่ราบและเป็นเนินบางส่วน

2. ด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1 ระยะทางไป-กลับจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยถึงพื้นที่กำจัดของทั้ง 3 ทางเลือกมีดังนี้
ทางเลือกที่ 1 ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเมืองพัทยาถึงศูนย์กำจัดมูลฝอย

ประมาณ 77 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 144 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลเมืองแสนสุขถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 84 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 168 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านบึงถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 42 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 84 กิโลเมตร รวมระยะทางขนถ่ายมูลฝอยประมาณ 360 กิโลเมตรต่อเที่ยว

ทางเลือกที่ 2 ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเมืองพัทยาถึงศูนย์กำจัดมูลฝอย

ประมาณ 42 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 84 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลเมืองแสนสุขถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 50 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 100 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลตำบลหนองใหญ่ถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 42 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 84 กิโลเมตร รวมระยะทางขนถ่ายมูลฝอยประมาณ 268 กิโลเมตรต่อเที่ยว

ทางเลือกที่ 3 ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเมืองพัทยาถึงศูนย์กำจัดมูลฝอย

ประมาณ 98 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 196 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลเมืองแสนสุขถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 105 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 210 กิโลเมตร ระยะทางจากสถานีขนถ่ายมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านบึงถึงศูนย์กำจัดมูลฝอยประมาณ 65 กิโลเมตร ดังนั้นระยะทางไปกลับจึงเท่ากับ 130 กิโลเมตร รวมระยะทางขนถ่ายมูลฝอยประมาณ 536 กิโลเมตรต่อเที่ยว

2.2 พื้นที่ทางเลือกทั้ง 3 แห่ง ไม่มีแผนการใช้ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยของประชาชน

2.3 การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ปัจจุบันพบว่าพื้นที่ในทางเลือกที่ 3 มีความเหมาะสมกว่าทางเลือกอื่น เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ใช้เป็นที่กำจัดมูลฝอยของเทศบาลตำบลบ่อทอง ส่วนทางเลือกที่ 1 และ 2 ยังเป็นพื้นที่เกษตรกรรม

2.4 พื้นที่ทางเลือกทุกแห่งเป็นที่ดินเอกชน ซึ่งจังหวัดชลบุรีจะต้องจัดหางบประมาณมาจัดซื้อ ทั้งนี้ราคาที่ดินของทางเลือกที่ 2 แพงที่สุด ประมาณ 250,000-300,000 บาทต่อไร่ รองลง

มาคือทางเลือกที่ 1 ประมาณ 190,000-250,000 บาทต่อไร่ และทางเลือกที่ 3 ถูกที่สุด ประมาณ 150,000-200,000 บาทต่อไร่

2.5 พื้นที่ทางเลือกที่ 1 มีความเหมาะสมที่สุดในการรวบรวมและขนส่งมูลฝอย เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมเป็นถนนลาดยาง ส่วนทางเลือกที่ 3 ต้องปรับปรุงถนนเป็นทางลาดยาง ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร และทางเลือกที่ 2 ต้องก่อสร้างถนนใหม่เป็นระยะทาง 6 กิโลเมตร

3. ด้านผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ทรัพยากรชีวภาพ คุณค่าการใช้ประโยชน์ของมนุษย์และคุณภาพชีวิต การศึกษาพื้นที่ทางเลือกทั้ง 3 แห่ง พบว่า ทางเลือกที่ 1 เหมาะสมที่สุด เนื่องจากมีลักษณะเป็นดินร่วนปนเหนียว ไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และไม่มีความอุดมสมบูรณ์ทางนิเวศน์ ส่วนทางเลือกที่ 2 เป็นดินร่วนปนทราย และทางเลือกที่ 3 เป็นดินร่วนปนทรายและมีคลองธรรมชาติ

4. ด้านการยอมรับจากชุมชน

จากการสอบถามผู้บริหารท้องถิ่นทั้ง 3 แห่ง คือ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองใหญ่ ประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลคลองก้ว และประธานบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อทอง ทุกคนยอมรับได้หากจะมีการก่อสร้างโครงการในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตน

จากการเปรียบเทียบเกณฑ์ด้านต่าง ๆ ข้างต้น บริษัทที่ปรึกษาได้พิจารณาเห็นว่าพื้นที่ทางเลือกที่ 1 คือ บ้านมาบยาง ตำบลหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่เหมาะสมที่สุด (ดูตารางที่ 3 และ ภาพที่ 2) และสมควรปรับปรุงศูนย์กำจัดมูลฝอยเมืองพัทยา ศูนย์กำจัดมูลฝอยเทศบาลเมืองแสนสุข และศูนย์กำจัดมูลฝอยเทศบาลตำบลบ้านบึง เป็นสถานีย่อยในระยะแรก

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบทางเลือกพื้นที่ก่อสร้างโครงการศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี
ตามแผนกำหนดเดิม (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีวีลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท
อิลีกโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด., ม.ป.ป.)

พื้นที่	บ้านมาบยาง		บ้านมาบคล้า		อบต.วัดสุวรรณ	
	อำเภอหนองใหญ่		อำเภอบ้านบึง		อำเภอบ่อทอง	
เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล
1. สภาพแวดล้อม						
ด้านกายภาพ						
1.1 ความลาดชัน	4	ที่ราบ ความ ชัน< 5%	4	ที่ราบ ความ ชัน< 5%	4	ที่ราบ ความ ชัน< 5%
1.2 ลักษณะดิน	4	ดินร่วน เหนียว	3	ดินร่วน ปนทราย	3	ดินร่วน ปนทราย
1.3 ขนาดพื้นที่	4	385 ไร่	4	359 ไร่	4	340 ไร่
1.4 อุทกวิทยา	4	บ่อบาดาล 32 เมตร	4	บ่อบาดาล 18-50 เมตร	4	บ่อบาดาล 11-87 เมตร
1.5 ระยะห่างจากแหล่งน้ำ	4	ไม่มี	4	ไม่มี	3	คลองธรรมชาติ
1.6 ทิศทางลมเข้าสู่ชุมชน	3	อาจมีในฤดู หนาว	3	อาจมีในฤดู หนาว	3	อาจมีในฤดู หนาว
1.7 ระยะห่างจากสนามบิน	4	ห่าง	4	ห่าง	4	ห่าง
ด้านทรัพยากรชีวภาพ						
1.8 สภาพพื้นที่ในเชิงนิเวศน์	4	ไม่มีความ สมบูรณ์ทาง นิเวศน์	4	ไม่มีความ สมบูรณ์ทาง นิเวศน์	4	ไม่มีความ สมบูรณ์ทาง นิเวศน์
1.9 สัตว์ป่า	4	ไม่มี	4	ไม่มี	4	ไม่มี

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พื้นที่	บ้านมาบยาง อำเภอหนองใหญ่		บ้านมาบคล้า อำเภอบ้านบึง		อบต.วัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง	
	เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล	คะแนน
ด้านการใช้ประโยชน์						
1.10 การใช้ที่ดิน		3	เกษตรกรรม	3	เกษตรกรรม	4
						พื้นที่ทิ้งมูล ฝอยและ เกษตรกรรม
1.11 แนวโน้มการขยายตัวของ ชุมชน		2	มีถนนผ่าน หน้าโครงการ	3	น้อย	3
						น้อย
1.12 ระยะห่างจากชุมชน (กม.)		3	2 กิโลเมตร จากบ้าน มาบยาง	3	2 กิโลเมตร จากโรง เรียนมาบ คล้า	3
						1.5 กิโลเมตร จากบ้านนา จิก
1.13 สภาพถนนเข้า		4	ดีดทาง หลวง หมายเลข 3401	2	ถนนดิน 2 กิโลเมตร	3
						ถนนลูกรัง 1.2 กิโลเมตร
ด้านคุณภาพชีวิต						
1.14 แหล่งท่องเที่ยว		4	ไม่มี	4	ไม่มี	4
						ไม่มี
1.15 โบราณสถาน		4	ไม่มี	4	ไม่มี	4
						ไม่มี
คะแนนรวมด้านสิ่งแวดล้อม		(55)		(53)		(54)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พื้นที่ เกณฑ์การพิจารณา	บ้านมาบยาง อำเภอหนองใหญ่		บ้านมาบคล้า อำเภอบ้านบึง		อบต.วัดสุวรรณ อำเภอบ่อทอง	
	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล
2. ด้านวิศวกรรมศาสตร์						
2.1 ความยากง่ายในการก่อสร้าง	4	ก่อสร้างได้ง่าย	4	ก่อสร้างได้ง่าย	4	ก่อสร้างได้ง่าย
2.2 การป้องกันการรั่วซึมของน้ำมูลฝอย	4	ดินร่วนเหนียว	2	ดินร่วนปนทราย	2	ดินร่วนปนทราย
2.3 การป้องกันน้ำท่วม	3	ที่ดอน	3	ที่ดอน	2	ที่ราบ
คะแนนรวมด้านวิศวกรรม	(11)		(9)		(8)	
3. ด้านเศรษฐกิจ						
3.1 ระยะทางไป-กลับ พื้นที่กำจัดมูลฝอย	3	360 กิโลเมตร	4	268 กิโลเมตร	1	536 กิโลเมตร
3.2 ค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างถนนทางเข้า	3	1.6 กิโลเมตร	3	2 กิโลเมตร	3	1.2 กิโลเมตร
3.3 ค่าที่ดิน (บาท/ไร่)	3	190,000-250,000	2	250,000-300,000	4	150,000-200,000
คะแนนรวมด้านเศรษฐกิจ	(9)		(9)		(8)	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พื้นที่	บ้านมาบยาง		บ้านมาบลำ		อบต.วัดสุวรรณ	
	อำเภอหนองใหญ่		อำเภอบ้านบึง		อำเภอบ่อทอง	
เกณฑ์การพิจารณา	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล	คะแนน	เหตุผล
4. นโยบายผู้บริหารท้องถิ่น						
4.1 นโยบายในการอนุญาตให้ใช้พื้นที่ก่อสร้างโครงการ	4	อนุญาต	4	อนุญาต	4	อนุญาต
คะแนนรวมด้านนโยบาย	(4)		(4)		(4)	
คะแนนรวมทุกด้าน	79		75		74	

หมายเหตุ: ค่าคะแนนยึดตามเกณฑ์ความเหมาะสม ดังนี้

- 4 = เหมาะสมมาก
- 3 = เหมาะสม
- 2 = ปานกลาง
- 1 = ไม่เหมาะสม

ภาพที่ 2 พื้นที่ก่อสร้างโครงการตามแผนกำหนดเดิม (ถ่ายเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2545)

การออกแบบระบบการจัดการมูลฝอย กำหนดให้เป็นแบบผสมผสาน ประกอบด้วยสามกระบวนการ ได้แก่ ระบบกำจัดมูลฝอยแบบกระบวนการชีวภาพ (biological composting process) กระบวนการรีไซเคิล (recycling process) และระบบฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล (sanitary landfill) สรุปพอสังเขปได้ดังนี้ (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีเวลอปเมนต์ จำกัด และ บริษัท อิเล็กโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, 2543)

ศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี มีศักยภาพกำจัดมูลฝอยได้วันละ 1,000 ตัน มูลฝอยที่ขนถ่ายเข้ามาจะถูกส่งเข้าโรงงานคัดแยกมูลฝอย เริ่มโดยใช้เครื่องคัดแยกขนาด (screener) มูลฝอยที่มีขนาดเล็กมากจะถูกนำไปฝังกลบ มูลฝอยที่มีขนาดใหญ่กว่าจะผ่านไบบนสายพานเพื่อส่งไปแยกอีกครั้งโดยอาศัยแรงงานคน เพื่อคัดแยกมูลฝอยที่มีประโยชน์นำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) และมูลฝอยที่มีขนาดใหญ่จะถูกผ่านต่อไปยังเครื่องคัดแยกโลหะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่เช่นกัน ส่วนที่เหลือจะทำการแยกส่วนที่เป็นอินทรีย์สารออกจากอนินทรีย์สาร โดยอินทรีย์สารจะถูกนำไปย่อยเพื่อให้มีขนาดเล็กก่อนส่งเข้าไปยังโรงงานหมักปุ๋ย สำหรับมูลฝอยที่มีขนาดใหญ่มากจะถูกนำเข้าเครื่องย่อยขนาดก่อนที่จะนำไปฝังกลบ

1. ระบบกำจัดมูลฝอยแบบกระบวนการชีวภาพ

กระบวนการกำจัดมูลฝอยตามระบบนี้หมายถึงการทำปุ๋ยหมัก โรงงานหมักปุ๋ยเป็นโรงงานที่สามารถรับมูลฝอยได้ 400 ตันต่อวัน มูลฝอยที่ผ่านการแยกจากระบบแยกมูลฝอยจะผ่านเข้าสู่

โรงงานปุ๋ยหมักโดยสายพาน เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการผลิตปุ๋ยที่ประกอบด้วย 2 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ ขั้นตอนการหมักซึ่งเป็นระบบปิด เพื่อให้การหมักเร็วให้ใช้อุณหภูมิอยู่ในช่วง 40-50 องศาเซลเซียส มูลฝอยอินทรีย์จะมีการย่อยสลายอย่างรวดเร็วภายในอุปกรณ์ถังหมักขนาดใหญ่ที่ใช้เครื่องจักรกลเข้ามาช่วยในการกลับมูลฝอย กระบวนการหมักด้วยเครื่องจักรกลนี้จะใช้เวลาสั้นและเกิดกลิ่นน้อย จากนั้นปุ๋ยที่ผ่านการหมักจะเข้าสู่ขั้นที่สอง คือขั้นตอนการบ่มที่กระทำในโรงงานที่เป็นระบบปิดมีการควบคุมระบบระบายอากาศภายใน อากาศที่มีกลิ่นจากโรงงานก่อนจะระบายออกภายนอกจะผ่านระบบการกรองกลิ่นด้วยไบโอฟิวเตอร์ (bio-filter) ซึ่งเป็นการกำจัดกลิ่นโดยใช้กระบวนการชีวภาพเพื่อให้มั่นใจว่ากลิ่นที่เกิดขึ้นจากกระบวนการหมักและบ่มจะไม่รบกวนชุมชน หลังจากนั้นปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากกระบวนการจะถูกนำไปผ่านเครื่องร่อนแยก เพื่อให้ได้ปุ๋ยหมักที่มีความละเอียดสำหรับบรรจุถุงจำหน่าย

2. กระบวนการรีไซเคิล

กระบวนการรีไซเคิลจะมีการแยกวัสดุที่แตกต่างกัน เช่น กระดาษ กระดาษแข็ง โลหะ เหล็ก ทองแดง ทองเหลือง ตะกั่ว ยาง แก้ว แบตเตอรี่ สารเคมี น้ำมัน ไม้ จี๊เสียบ หิน อุปกรณ์ไฟฟ้า เคเบิล เชือก ทราช พลาสติก อินทรีย์วัตถุ และอื่น ๆ กระบวนการนี้จะรวมการซ่อมแซม การขนส่ง และการตลาดที่เหมาะสม จะมีการฝึกคนงานให้สามารถแยกชิ้นส่วนของที่สามารถใช้เป็นอะไหล่และยังขายได้ เช่น ชิ้นส่วนของรถ ขากรรถ อุปกรณ์ไฟฟ้า และเครื่องจักร ของที่ถูกทิ้งแล้วบางอย่างอาจซ่อมแซมได้จากอุปกรณ์และอะไหล่ที่มีอยู่ กิจกรรมเหล่านี้ต้องการผู้ควบคุมที่มีคุณภาพและผู้ฝึกอบรมบุคลากรจะต้องมีความรู้ทางเครื่องจักรกลที่เพียงพอ ซึ่งจะสามารถทำกำไรได้ในระยะยาว นอกจากนี้ยังอาจมีการฝึกอบรมเพื่อผลิตสินค้าใหม่จากวัสดุที่ทิ้งแล้วโดยตรง การฝึกอบรมและประสบการณ์ดังกล่าวยังอาจเพิ่มรายได้ให้กับโครงการ โดยการจัดฝึกอบรมให้กับโครงการจัดการมูลฝอยอื่น ๆ

การจัดการมูลฝอยในรูปแบบรีไซเคิลจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น หากมีการวางแผนทางการจัดหา การจัดเก็บวัสดุรีไซเคิล และการคัดแยกที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ รวมถึงต้องให้การแนะนำเกี่ยวกับการจัดเก็บและการคัดแยกกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรณรงค์การคัดแยกวัสดุรีไซเคิล ณ แหล่งกำเนิดด้วย

3. ระบบฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล

มูลฝอยจะถูกห่อหุ้มโดยใช้เครื่องมือที่เหมาะสม ก่อนจะถมด้วยดินที่มีการสลับชั้นอยู่เสมอ และปิดด้วยดินเพื่อลดกลิ่น ป้องกันแมลง และการชะล้างของฝน สารที่เป็นอินทรีย์วัตถุที่อาจหลงเหลือจากกระบวนการคัดแยกจะถูกย่อยสลายตามธรรมชาติโดยจุลินทรีย์ในกระบวนการย่อยสลาย ในขั้นนี้แก๊สมีเทนและน้ำเสียจากมูลฝอยจะเกิดขึ้น จึงต้องมีระบบบำบัดน้ำเสียเพื่อรักษามล

ภาวะทางน้ำให้ต่ำที่สุด การฝังกลบมูลฝอยจะมีระบบป้องกันต่าง ๆ อีก ได้แก่ ระบบระบายแก๊สจากกองฝังกลบมูลฝอย ระบบป้องกันการรั่วซึมของน้ำเสีย ตลอดจนมีการทำรั้วรอบพื้นที่โดยอาจปลูกต้นไม้เพื่อเสริมทัศนียภาพและลดการอุจาด

โครงการนี้คาดว่าจะต้องใช้พื้นที่ประมาณ 385 ไร่ โดยจัดผังการก่อสร้างเป็น 4 กลุ่มงาน ประกอบด้วย กลุ่มงานอาคารสำนักงานและบริการ ได้แก่ ป้ายโครงการ เสาธง สำนักงาน และอาคารบ้านพัก กลุ่มงานอาคารปฏิบัติการ ได้แก่ เครื่องชั่ง โรงแยกมูลฝอย โรงเก็บปุ๋ยหมัก ถังหมักแก๊ส โรงเก็บวัสดุ โรงจวดรจัดกรกล โรงซ่อมบำรุง บ่อน้ำดิบ ลานที่พักรถขนถ่ายมูลฝอย และโรงผลิตไฟฟ้า กลุ่มงานระบบและบ่อบำบัดน้ำเสีย ได้แก่ บ่อบำบัด 3 บ่อ และกลุ่มงานพื้นที่ฝังกลบ (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท อีเล็กโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, 2543)

ภูมิหลังของชุมชน

อำเภอหนองใหญ่ ตั้งอยู่ทิศตะวันออกของจังหวัดชลบุรี ห่างจากจังหวัดชลบุรีตามเส้นทางถนนสายบ้านบึง-แกลง ระยะทาง 51 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพฯ ระยะทาง 116 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 415 ตารางกิโลเมตร (259,375 ไร่) มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองไผ่แก้ว อำเภอบ้านบึง และตำบลบ่อขวางทอง ตำบลธาตุทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลละหาร อำเภอปลวกแดง และตำบลป่าขุบใน อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลคลองกิ่ว อำเภอบ้านบึง และตำบลเขาคันทรง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ประชากรทั้งสิ้น 21,438 คน เป็นชาย 11,051 คน เป็นหญิง 10,387 คน จำนวนครัวเรือน 4,979 ครัวเรือน ความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 51 คนต่อตารางกิโลเมตร โดยแบ่งเขตการปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2575 เป็น 5 ตำบล 24 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลหนองใหญ่ มี 6 หมู่บ้าน ตำบลหนองเสือช้าง มี 5 หมู่บ้าน ตำบลห้างสูง มี 5 หมู่บ้าน ตำบลเขาชก มี 4 หมู่บ้าน และตำบลคลองพลู มี 4 หมู่บ้าน จัดรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเทศบาลตำบล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลหนองใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง คือ องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเสือช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลห้างสูง องค์การบริหารส่วนตำบลเขาชก และองค์การบริหารส่วนตำบลคลองพลู

ตารางที่ 4 จำนวนประชากร อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี (อำเภอหนองใหญ่, 2544, หน้า 4)

ตำบล	จำนวนประชากร (คน)			พื้นที่ ตร.กม.	จำนวน หลังคาเรือน	อัตราความหนาแน่น	
	ชาย	หญิง	รวม			คน/ตร. กม.	คน/หลังคา เรือน
หนองใหญ่	3,765	3,426	7,191	108	1,831	66.58	3.93
หนองเสือช้าง	1,988	1,909	3,897	85	811	45.85	4.80
ห้างสูง	1,551	1,571	3,122	57	690	54.77	4.52
เขาชก	1,505	1,477	2,989	101	780	29.52	3.82
คลองพลู	2,242	2,004	4,246	64	867	66.34	4.90
รวม	11,051	10,387	21,438	415	4,979	51.77	4.31

ในอดีตชุมชนหนองใหญ่เป็นเขตการปกครองหนึ่งของอำเภอบ้านบึง ซึ่งแต่เดิมพื้นที่ดังกล่าวเป็นที่รกร้างว่างเปล่าและป่าเขา เมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้วมีคนกลุ่มหนึ่งเข้ามาแผ้วถางทำไร่ทำสวนและตั้งรกราก บุคคลรุ่นบุกเบิกที่สำคัญคือ นายประจวบ ศิริรวิวาท (ต่อมาได้เป็นกำนันตำบลหนองใหญ่ และได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี) หลังจากนั้นไม่นานมีผู้อพยพตามเข้ามามากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มคนที่เข้ามาทำไร่อ้อย ส่วนใหญ่จะมาจากอำเภอบ้านบึง ซึ่งเป็นคนไทยเชื้อสายจีนแต่จ้าว จนเกิดการรวมตัวกลายเป็นชุมชนใหม่ขึ้น ต่อมาเมื่อราว ๆ ปี พ.ศ. 2503-2505 มีโรงงานผลิตน้ำตาลทรายเข้ามาตั้ง การปลูกอ้อยจึงเป็นอาชีพที่ทำเป็นล่ำเป็นสันมากขึ้น และทำให้เกิดการเคลื่อนตัวเข้ามาของแรงงานต่างถิ่นเป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นแรงงานในโรงงานน้ำตาลทรายและแรงงานในไร่อ้อย การเข้ามาของแรงงานนี้ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนขยายตัวเพิ่มขึ้น จนเกิดธุรกิจมารองรับทั้งสถานีบริการน้ำมัน บ้านเช่า ร้านอาหาร ร้านขายของชำ และธุรกิจบริการอื่น ๆ (กรณีกา กระจำง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; ชีรชาติ ญาณฉันทกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; ปลิว กระจำง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สุข สุโมตยะกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สัญญา รัชมีงาม, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545 ; พระครูพิศาล ประชานุกิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

ภูมิประเทศของอำเภอหนองใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีสภาพภูมิอากาศแบบร้อนชื้น ปริมาณฝนเฉลี่ยประมาณ 106.72 มิลลิเมตร อุณหภูมิโดยเฉลี่ยประมาณ 28-32 องศาเซลเซียส พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย นับเป็นแหล่งอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก (ดูภาพที่ 3) พร้อมกันนี้หน่วยงานราชการต่าง ๆ ยังได้เข้ามาช่วยเหลือพัฒนาในด้านแหล่งน้ำ ประกอบด้วย บ่อบาดาล/บ่อน้ำตื้น 773 บ่อ ฝายน้ำล้น 34 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง สระน้ำ/หนองน้ำ 172 แห่ง

นอกจากนี้ยังมีการทำปศุสัตว์ที่สำคัญได้แก่ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ ไก่ชน สุกร รวมถึงนกกระทาเทศซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจตัวใหม่ที่กำลังได้รับความนิยม จากรายงานของสำนักงานปศุสัตว์อำเภอหนองใหญ่ ข้อมูลปี 2544 ระบุว่ามีการเลี้ยงไก่ชน 39 แห่ง ฟาร์มสุกร 4 แห่ง และฟาร์มไก่ไข่ 4 แห่ง

ความเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากรและเศรษฐกิจเกิดขึ้นอีกครั้ง เมื่อโรงงานน้ำตาลทรายพร้อมกับคนงานนับพันคนได้ย้ายออกไปราว 5-6 ปีที่ผ่านมา แม้ว่าเกษตรกรผู้ปลูกอ้อยจะสามารถนำอ้อยไปส่งโรงงานน้ำตาลแห่งอื่นที่ไกลออกไปได้ แต่ก็ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่ต้องอาศัยคนงานเหล่านั้นเป็นแรงงานชั่วคราวในการเก็บเกี่ยว นอกจากนี้การอพยพออกไปของแรงงานต่างถิ่นยังกระทบต่อกิจการร้านค้าและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนอีกด้วย (กรณีศึกษา กระ้าง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; วิรัชดี ญาณฉันทกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; ปลิว กระ้าง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สุข สุมิตตะกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สันติราษฎร์งาม, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545 ; พระครูพิศาล ประชาณุกิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

ระบบเศรษฐกิจที่อิงกับภาคเกษตรเป็นหลักนั้นทำให้การถือครองที่ดินเป็นปัจจัยโดยตรงต่อโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชน การถือครองที่ดินนี้มีผลสืบมาจากการอพยพเข้ามาของประชากรทั้งสามรุ่นดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น โดยคนในตระกูลรุ่นบุกเบิกจะเป็นผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่นับพันไร่ ซึ่งมีอยู่ราว ๆ 5-6 ราย ชาวบ้านเรียกบุคคลเหล่านี้ว่า “หลงจู” ส่วนผู้เข้ามาตั้งรกรากรุ่นที่สองซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของชุมชนจะแบ่งซื้อที่ดินจากตระกูลผู้บุกเบิก โดยได้ถือครองที่ดินเฉลี่ยราว ๆ ไร่ละ 30-50 ไร่ และผู้อพยพรุ่นที่สามที่เป็นแรงงานนั้นจะเป็นผู้ไร้ที่ทำกิน ซึ่งส่วนใหญ่ได้อพยพออกไปพร้อมกับโรงงานน้ำตาลทราย แต่ก็มีบางส่วนคือพวกคนเฒ่าคนแก่ที่ไม่มีที่ไปจึงอาศัยปลูกกระเทียมตามไร่นาของหลงจู และรับจ้างรายวันเลี้ยงชีพ (สมคิด ทรัพย์ทวีศิริกุล, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2545 ; บุญช่วย เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; เฉลิม ฤทธิเดช, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; เฉลียว เรืองทอง, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545) เห็นได้ว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนมีความเหลื่อมล้ำกันมาก หากคิดเป็นสัดส่วนระหว่างคนรวย คนปานกลาง และคนจนอาจจัดได้ประมาณร้อยละ 10 ร้อยละ 70 และร้อยละ 20 ตามลำดับ

ทางด้านโครงสร้างอำนาจของชุมชน หากพิจารณาในแง่ของการยอมรับและเคารพนับถือแล้ว จัดได้ว่าชุมชนนี้ประกอบด้วยสองขั้วอำนาจ ฝ่ายแรกเป็นกลุ่มอำนาจเดิม คือนางสุธี ศิริวรราชและนางสาวปรีญา ศิริวรราช ภรรยาและลูกสาวของกำนันประจวบ ศิริวรราช ผู้บุกเบิกชุมชนสมัยก่อนันประจวบเป็นผู้นำชุมชนได้บริจาคที่ดินเพื่อสร้างโรงเรียน ตลาด วัด ศาลเจ้า และสถานราชการต่าง ๆ อีกทั้งมีการแบ่งขายและปล่อยเช่าให้กับบุคคลอื่น ๆ จำนวนมาก กำนันประจวบจึงเป็นผู้กว้างขวางและนับหน้าถือตาของลูกบ้านทั่วไป เมื่อกำนันประจวบเสียชีวิตจากไปเนื่องจากถูก

มาตรการ ตระกูลศิริวราทก็ไม่มีบทบาทในการปกครองชุมชนอีกต่อไป แต่ด้วยบารมีที่เคยสะสมไว้ ตระกูลนี้จึงเป็นที่นับหน้าถือตาและได้รับความเคารพจากชาวบ้านคนอื่น ๆ เสมอมา (พรรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545 ; เจริญ กิจเสงพานิช, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; พระครูพิศาล ประชาณุกิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

อีกฝ่ายหนึ่งคือนายกมล เลิศประเสริฐเวช เจ้าของธุรกิจสถานีบริการน้ำมันและร้านมินิมาร์ท จัดเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งกำนันคนที่สามของตำบลหนองใหญ่ ปัจจุบันเป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลหนองใหญ่ นายก ๑ กมลเป็นนักพัฒนาอีกคนหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนต่อจากกำนันประจำจบ สามารถเชื่อมโยงและเข้าถึงกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี การดำเนินการใด ๆ จึงมักได้รับความสะดวก ผลงานที่สำคัญคือการรวมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่เข้ากับเทศบาลในปี พ.ศ. 2543 นายก ๑ กมลจึงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีผู้เคารพนับถือและให้ความยำเกรงอยู่เป็นจำนวนมาก (เฉลิม ฤทธิเดช, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; เกลียว เรืองทอง, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; สมพงษ์ จานงค์ผล, สัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2545)

ตัวแทนทั้งสองกลุ่มอำนาจนั้นแม้จะไม่มีธุรกิจใดเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่มีความสัมพันธ์ส่วนตัวที่ไม่ลงรอยกันนัก โดยอาจมีสาเหตุมาจากการเมืองท้องถิ่น และแนวทางการพัฒนาชุมชนที่ขัดแย้งกัน อย่างกรณีการรวมองค์การบริหารส่วนตำบลหนองใหญ่เข้ากับเทศบาล นางสาวปริญดา ก็ไม่ค่อยจะเห็นด้วยนัก (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

เมื่อพิจารณาโครงสร้างทางเศรษฐกิจและโครงสร้างอำนาจของชุมชน เห็นได้ว่าตัวแทนของกลุ่มอำนาจแต่ละฝ่ายเป็นชนชั้นนำทางเศรษฐกิจด้วย รูปแบบเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของแต่ละฝ่ายนั้นปรากฏทั้งรูปแบบพวกพ้องและระบบอุปถัมภ์ กล่าวคือ พวกพ้องของนางสาวปริญดา ได้แก่ คนในตระกูลเก่าแก่ที่ยังให้เกียรติตระกูลศิริวราท และชาวไร่ ชาวนา ผู้เลี้ยงสัตว์ที่ร่วมกิจกรรมกันอยู่เสมอ ส่วนผู้ได้อุปถัมภ์ ได้แก่ ครอบครัวของคณงานในไร่และครอบครัวของผู้เช่าบ้านเช่าที่ดินที่ตระกูลศิริวราทช่วยเหลือเกื้อกูลมายาวนาน ในขณะที่พวกพ้องของนายก ๑ กมล ได้แก่ กลุ่มผู้นำที่อยู่ในทีมงานบริหาร รวมทั้งข้าราชการปกครองในท้องถิ่น ส่วนผู้ได้อุปถัมภ์ ได้แก่ ลูกจ้าง พนักงานเทศบาลที่นายก ๑ กมลได้บริจาคเงินเดือนทั้งหมดของตนให้เป็นสวัสดิการ นอกจากนี้ยังรวมถึงชาวบ้านอีกหลายคนที่ได้รับการสงเคราะห์ทางการเงิน (ณรงค์ศักดิ์ นิธิจิรวรรณ, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; กมล เลิศประเสริฐเวช, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์โดยรวมของชุมชนก็เป็นไปด้วยดี มีการประสานความร่วมมือกันอยู่เสมอ เช่น งานประเพณีประจำปี งานกิจกรรมการพัฒนา ตลอดจนงานพิธีของแต่ละบ้าน อาทิ งานบวช งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ 2 กลุ่ม ได้แก่ สหกรณ์การเกษตรหนองใหญ่ จำกัด และสหกรณ์กองทุนสวนยางบ้านเขาสก จำกัด

สาเหตุและเงื่อนไขของความขัดแย้ง

การศึกษาความขัดแย้งในการจัดการโครงการก่อสร้างสาธารณะของไทยที่ผ่านมา มักพบว่าเกิดจากการแข่งขันผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ เนื่องจากโครงการก่อสร้างสาธารณะมักมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เสมอ เป็นต้นว่า การขายที่ดิน การรับเหมาก่อสร้าง การจัดซื้อจัดจ้าง รวมไปถึงผลประโยชน์ทางการเมือง (ฉันทนา บรรพศิริโชติ, 2541) กรณีของความขัดแย้งในการจัดการโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี ได้มีผู้ตั้งข้อสังเกตไว้ในลักษณะนี้เช่นเดียวกัน เพราะเห็นว่าตัวแทนของกลุ่มอำนาจในชุมชนทั้งสองฝ่ายแสดงจุดยืนต่างกัน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งนั้นมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องจริง เพียงแต่ไม่ใช่ลักษณะของการแข่งขัน แต่เป็นการปกป้องผลประโยชน์จากผลกระทบที่อาจตามมามากกว่า

หากพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติแล้ว พบว่า ปัจจัยด้านลักษณะเฉพาะตัวของโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมนี้ เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการของเสีย ซึ่งนอกจากจะไม่สอดคล้องกับค่านิยมของประชาชนโดยทั่วไปแล้วยังอาจก่อผลเสียได้อีกด้วย ฉะนั้นเมื่อนำมาเป็นโครงการนำร่องจึงยากที่จะสร้างการยอมรับให้กับชุมชนท้องถิ่น เพราะไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าโครงการจะกระทบต่อชุมชนอย่างไร นั่นก็ย่อมหมายความว่าหากก่อตั้งและดำเนินโครงการต่อไป ชุมชนท้องถิ่นต้องเสี่ยงต่อผลกระทบที่จะเกิดตามมา

เมื่อชุมชนท้องถิ่นได้ประเมินความเป็นไปได้แล้ว เห็นว่าผลได้ไม่คุ้มกับผลเสีย นำไปสู่ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “NIMBY” (not in my back yard) คือ ชุมชนไม่ยอมรับโครงการและผลกระทบไปที่อื่น ก่อให้เกิดความขัดแย้งในการจัดการ โครงการขึ้นในที่สุด สาเหตุของความขัดแย้งจึงมาจากผลกระทบที่ไม่สามารถทดแทนหรือชดเชยด้วยผลประโยชน์ได้นั่นเอง นอกจากนั้นยังพบว่ากลไกในการจัดการบางประการของผู้รับผิดชอบโครงการสร้างทัศนคติในด้านลบให้แก่ประชาชนจนกลายเป็นเงื่อนไขเอื้อให้ความขัดแย้งลุกลามขยายตัว สาเหตุและเงื่อนไขของความขัดแย้งในการจัดการโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี อธิบายได้ดังนี้

1. ผลกระทบของโครงการ

ความเสี่ยงต่อผลกระทบจากโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี ที่นำไปสู่ความขัดแย้ง ประกอบด้วย 2 ประเด็นคือ

1.1 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

กระบวนการหนึ่งของโครงการคือ การฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล แม้ว่าโดยหลักการแล้ว จะเป็นกระบวนการกำจัดมูลฝอยที่ได้รับการยอมรับทางวิชาการว่ามีความสะอาดและลงทุนไม่

สูงมากนัก แต่อย่างไรก็ยังมีโอกาสที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมได้ อย่างกรณีการซึมผ่านของน้ำใต้ดินและน้ำผิวดิน เมื่อน้ำซึมผ่านมูลฝอยจะละลายอนุภาคที่ละลายน้ำได้ หรือของแข็งที่มีอนุภาคเล็ก รวมไปถึงแก๊สที่เกิดจากการย่อยสลายของมูลฝอย เช่น มีเทน คาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจน ออกซิเจน และไฮโดรเจนซัลไฟด์ ซึ่งสารบางอย่างมีคุณสมบัติเป็นพิษต่อสิ่งมีชีวิต ทำให้น้ำเกิดการปนเปื้อนเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร, 2539, หน้า 12)

การหลีกเลี่ยงปัญหาการปนเปื้อนของน้ำดังกล่าวค่อนข้างทำได้ยากในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรณีฝนตกซึ่งจะมีน้ำผิวดินไหลผ่านมูลฝอยที่ยังไม่ได้ฝังกลบ (วินัย เลียวเจริญสิทธิ์, 2540, หน้า 5) และแก๊สต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นหากฟุ้งกระจายออกสู่ภายนอกยังจะก่อมลภาวะทางอากาศได้อีกด้วย (สำนักงานรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร, 2539, หน้า 14-17) การเลือกสถานที่กำจัดมูลฝอยจึงต้องหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาแหล่งน้ำ รวมถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทางการเกษตร และไม่ควรอยู่ใกล้แหล่งชุมชนจนเกินไป (วินัย เลียวเจริญสิทธิ์, 2540, หน้า 5)

หลักเกณฑ์ทางวิชาการในการเลือกสถานที่กำจัดมูลฝอยข้างต้น ได้มีชนชั้นนำในอำเภอนองใหญ่ อาทิ นางสาวปริญดา ศิริวรราช และนายลำพูน ทองเงินเจริญ นำมาศึกษาและเปรียบเทียบกับข้อเท็จจริง ซึ่งพบว่า การเลือกอำเภอนองใหญ่เป็นพื้นที่ก่อตั้งโครงการไม่เป็นไปตามเงื่อนไขดังกล่าว เนื่องจากอำเภอนองใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาแหล่งน้ำ มีบ่อบาดาลและบ่อน้ำตื้นถึง 773 บ่อ ฝายน้ำล้น 34 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง สระน้ำและหนองน้ำอีก 172 แห่ง อีกทั้งเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงทางการเกษตร มีการเพาะปลูกอ้อย มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์ม มะม่วงหิมพานต์ เป็นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน ที่สำคัญเมื่อพิจารณาระยะห่างจากชุมชนแล้วพบว่าพื้นที่โครงการอยู่ห่างจากชุมชนเพียง 2-3 กิโลเมตรเท่านั้น บุคคลกลุ่มนี้จึงเห็นว่าพื้นที่อำเภอนองใหญ่ ไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นสถานที่ก่อตั้งโครงการ เพราะมีโอกาสที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมสูง (ปริญดา ศิริวรราช, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาการที่เข้ามาให้คำปรึกษา ดังเช่น

อาจารย์ทศวิ โอภาสวรรณ อาจารย์ประจำภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้มีบทบาทในการเคลื่อนไหวต่อต้านโครงการศูนย์กำจัดกากอุตสาหกรรมเจนโก้ และได้เข้าร่วมต่อต้านโครงการนี้ด้วย กล่าวว่า “พื้นที่ดังกล่าวนอกจากจะเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สมบูรณ์แล้ว ยังเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำสำคัญหลายสายในภาคตะวันออก เช่น แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำประแส แม่น้ำระยอง ลุ่มน้ำจันทบูรณ การก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยจึงเป็นอันตรายต่อประชาชนที่อยู่ใกล้เคียงและผู้ใช้น้ำอื่น ๆ ในวงกว้าง” (ทศวิ โอภาสวรรณ, สัมภาษณ์, 16 สิงหาคม 2545)

น.พ. กฤษฎา บานชื่น กุมารแพทย์ประจำคลินิกบ้านสวนเด็ก จังหวัดชลบุรี และ ประธานสมัชชาชาวชลบุรีเพื่อประชาธิปไตย กล่าวว่า “การเลือกพื้นที่อำเภอหนองใหญ่เป็นศูนย์ กำจัดขยะนั้นไม่ควรอย่างยิ่ง เพราะเป็นพื้นที่ทางการเกษตรอาจเกิดการปนเปื้อนได้ และระยะห่าง แล่นี้ก็ยากที่จะควบคุมเรื่องกลิ่นเหม็น ไหนจะเรื่องเชื้อโรคที่จะตามมา เหล่านี้จะกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง” (กฤษฎา บานชื่น, สัมภาษณ์, 22 สิงหาคม 2545)

อนึ่ง การเลือกพื้นที่ก่อตั้งโครงการนั้น ผู้รับผิดชอบโครงการได้แสดงผลการศึกษา ความเหมาะสมไว้เช่นกัน โดยรายงานการศึกษาทางเลือกของบริษัทที่ปรึกษาได้ระบุว่า อำเภอ หนองใหญ่ไม่มีแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และไม่มีควมอุดมสมบูรณ์ทางนิเวศน์ จึงมีความเหมาะสม เพราะจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมต่ำ (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท อีเล็กโตรแมก เอนจิเนียริ่ง จำกัด, 2543) ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า บริษัทที่ปรึกษา ไม่ได้ทำการศึกษาย่างจริงจัง เพียงแค่ต้องการเสนอรายงานให้สอดคล้องกับความประสงค์ของผู้ บริหารท้องถิ่นเท่านั้น² (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2545) ทั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า การนำ โครงการศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมเข้ามาจัดตั้งในอำเภอหนองใหญ่ เป็นผลมาจากอำนาจทางการเมือง ของผู้บริหารท้องถิ่นที่มุ่งหวังการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเหตุผลสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ดังคำให้ สัมภาษณ์ว่า

“ที่เลือกหนองใหญ่ เพราะอำเภอมันยังด้อยพัฒนา โครงการมาจะได้เจริญขึ้น” (กมล เลิศประเสริฐเวช, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

“หนองใหญ่อยากให้สร้างเพราะที่ว่างเปล่ามันเยอะ จะได้เอามาพัฒนา” (สมชาย คุณ ปลัม, สัมภาษณ์, 29 เมษายน 2545)

“ผมเป็นสจ. เขตหนองใหญ่ เห็นว่าโครงการมีประโยชน์จึงเอาไปให้” (ภิญโญ ตัน วิเศษ, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2545)

รายงานการศึกษาทางเลือกของบริษัทที่ปรึกษาจึงเป็นเพียงเครื่องมือมารับความ ชอบธรรมในการดำเนินโครงการเท่านั้น การละเลยหลักเกณฑ์ทางวิชาการดังกล่าวก่อให้เกิดความ เสี่ยงต่อผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามมา ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต่างวิตกกังวล และกลายเป็นเหตุผล สำคัญในการคัดค้านโครงการ ดังที่ชาวบ้านหลายคนได้สะท้อนความรู้สึกนี้ออกมา เช่นว่า

“ที่ตั้งโรงงานขยะมันอยู่ต้นน้ำ และเป็นที่สูง เมื่อฝนตกก็อาจชะล้างขยะลงมา แล้วเรา จะอยู่กันยังงี้” (สุช สุธโมตญกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

² ข้อสังเกตประการหนึ่งที่ตั้งแสดงถึงความไม่จริงใจในการศึกษาของบริษัทที่ปรึกษาโครงการ ดูได้จากรายงาน ฉบับกลางที่พบว่า บริษัทที่ปรึกษาได้นำผลการศึกษาพื้นที่อำเภอวังสะพุงมาใช้แทนอำเภอหนองใหญ่ ดังจะได้ กล่าวต่อไป ในประเด็นกลไกการจัดการโครงการ ด้านการประชาสัมพันธ์

“ก็คิดว่ามันจะสกปรก เหม็น น้ำท่าเสีย ชาวบ้านก็เลยค้าน” (บุญช่วย เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“ที่กลัว ๆ กันก็เรื่องกลิ่นเหม็น น้ำรั่วซึม เลยไม่เอาโรงงานขยะ” (จิรพัฒน์ พลชา, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“มันอยู่หน้าบ้านฉันอย่างนี้ กลิ่นมันจะไปไหน” (พรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

“ค้าน ๆ กันก็เพราะว่ากลัวมันเหม็น กลัวน้ำเสีย” (จำลอง ส่งพินิจ, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545)

1.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

ความเสี่ยงต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมข้างต้นเชื่อมโยงไปสู่ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ทั้งผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน ดังนี้

1.2.1 ผลกระทบต่อมูลค่าที่ดิน หากโครงการก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่ดินโดยรอบหรือพื้นที่ใกล้เคียงย่อมไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัยหรือ ประกอบกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม ส่งผลให้ราคาที่ดินตกต่ำลงหรืออาจขายไม่ได้เลย สร้างความเสียหายให้กับเจ้าของที่ดิน ดังเช่นผู้ให้สัมภาษณ์รายหนึ่งซึ่งมีที่ดินติดกับพื้นที่ก่อตั้งโครงการกล่าวว่า “ถ้าเกิดปัญหา ที่ดินเราจะขายไม่ได้” (พรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

หากที่ดินสูญเสียมูลค่าดังกล่าว ผู้ที่จะได้รับผลกระทบที่สุดก็คือบรรดาแหล่งผู้ถือครองที่ดินขนาดใหญ่ เป็นเหตุให้หลังจู่บางคนต้องออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตน (สมคิด ทรัพย์ทวีสิริกุล, สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2545 ; มณู มงคลบริรักษ์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; เจริญ กิจเฮงพานิช, สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2545 ; วิชัย เจริญสุขเมธากุล, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545) เช่น นาย ล. (นามสมมุติ) เจ้าของธุรกิจค้าไม้รายหนึ่ง ซึ่งมีที่ดินติดกับพื้นที่ก่อตั้งโครงการ ได้กลายเป็นแกนนำคนสำคัญในการคัดค้านโครงการ

1.2.2 ผลกระทบต่อการเกษตรและปศุสัตว์ หากน้ำใต้ดินและน้ำผิวดินเกิดการปนเปื้อนสารพิษหรือหากน้ำชะล้างมูลฝอยรั่วซึมออกสู่ภายนอก การเกษตรและปศุสัตว์ที่อยู่รอบหรือใกล้เคียงพื้นที่โครงการย่อมได้รับความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม นั่นคือจะทำให้พืชผลทางการเกษตรและสัตว์เลี้ยงติดเชืโรค รวมไปถึงทำให้สูญเสียปัจจัยการผลิตเนื่องจากน้ำเน่าเสียและดินเสื่อมสภาพ อาทิ ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ที่เกิดจากการย่อยสลายของมูลฝอยจะไปเพิ่มความ เป็นกรดให้กับน้ำและดิน (สำนักงานรักษาความสะอาดกรุงเทพมหานคร, 2539, หน้า 17) ดังนั้น การก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมจึงก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของชุมชน

ดั่งที่นางสาวปริญดา ศิริรวาท แกนนำฝ่ายคัดค้านและประธานชมรมสร้างสันติสุข ได้ให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า

“พื้นที่ตั้งของโครงการจะอยู่ห่างจากที่อยู่อาศัยของชาวบ้านประมาณ 3 กิโลเมตรเท่านั้น และพื้นที่ฝั่งกลบบรรบับน้ำเสียอยู่บนพื้นที่สูงด้วย หากฝนตกลงมาก็อาจจะชะล้างเอาสิ่งปฏิกูลไหลลงสู่พื้นดินที่ต่ำกว่า และพื้นที่ตำบลหนองใหญ่นั้นชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ น้ำที่นำมาใช้อุปโภค บริโภค และทำการเกษตร ก็เป็นน้ำใต้ดินรวมทั้งมีการขุดบ่อ หากมีการดำเนินโครงการพวกเรคงได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน” (ชาวหนองใหญ่เตรียมจัดเวทีสาธารณะถกข้อมูลศูนย์ฯก่อนประชาพิจารณ์, 2544, หน้า 13)

หรือตามที่ชาวบ้านผู้คัดค้านคนอื่น ๆ ได้แสดงความวิตกกังวลออกมา จากคำให้สัมภาษณ์ เป็นต้นว่า

“ถ้าโรงขยะมา อ้อย ยางไม้เหลือเน่” (กรรณิกา กระจาง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“น้ำเสียมันจะไปไหน กลัวแต่ว่ามันจะมาลงสวนนี่สิ” (จำลอง ส่งพิณิจ, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545)

นอกจากความวิตกกังวลต่อผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและทางด้านเศรษฐกิจตามข้างต้นแล้ว ชุมชนท้องถิ่นยังยอมรับไม่ได้กับการเป็นผู้เสียเปรียบหรือผู้รับบริการ ดังได้สะท้อนออกมาจากคำกล่าวเหล่านี้

นายธีรวัจน์ นามดวง ตัวแทนฝ่ายคัดค้านกล่าวในการประชาพิจารณ์ว่า “ระบบผสมผสานเพื่อจัดการขยะนี้เป็นของชาวอำเภอหนองใหญ่ หรือขยะของคนในเมือง” (ดูภาคผนวก ง)

นางสาวปริญดา ศิริรวาท แกนนำฝ่ายคัดค้านและประธานชมรมสร้างสันติสุขให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ว่า “พวกเราเห็นด้วยที่จะจัดตั้งโครงการดังกล่าว แต่ต้องสร้างขึ้นเพื่อรองรับการจัดการขยะจากพื้นที่อำเภอหนองใหญ่เพียงแห่งเดียว เพราะขยะส่วนใหญ่เป็นขยะชุมชนธรรมดา และหนองใหญ่ก็มีประชากรน้อย จึงไม่น่าจะส่งผลกระทบอะไรและยอมรับได้ เพราะเป็นขยะที่เราทำขึ้นมาเอง” (ชาวหนองใหญ่เตรียมจัดเวทีสาธารณะถกข้อมูลศูนย์ฯก่อนประชาพิจารณ์, 2544, หน้า 13) และยังได้กล่าวในการประชาพิจารณ์ว่า “ระบบผสมผสาน...ถือเป็นการเอาเปรียบชุมชนอื่นอย่างร้ายแรง อย่างกรณีที่หนองใหญ่เป็นการแสดงออกถึงการเอาเปรียบอย่างชัดเจนของผู้ที่มีส่วนได้ คือผู้ที่ทิ้งขยะ ต้องการเอาขยะของตนไปพ้น ๆ ต่อผู้มีส่วนเสีย ก็คือประชาชนหนองใหญ่ที่ต้องสูญเสียฐานทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตที่ดีอยู่แล้วพอใจแล้ว ภูมิปัญญาท้องถิ่นและอนาคตของลูกหลาน...” (ดูภาคผนวก ง)

หรือจากการสัมภาษณ์ชาวบ้านคนอื่น ๆ เป็นต้นว่า

“ขอถามหน่อย ให้คนทั้งจังหวัดไปถ่ายในสวนบ้านคุณทุกวัน ๆ คุณจะยอมไหม” (ธีรชาติ ญาณฉันทกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“จะให้คนอยู่ใกล้ เป็นแพะรับบาปมันไม่ถูก” (ปลิว กระจ่าง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“อะไรดี ๆ เอาไปให้ที่อื่น แต่ไอ้ที่จะ همینทำไมเอามาลงหนองใหญ่” (พรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

2. ผลประโยชน์ของโครงการ

แม้โครงการนี้จะก่อประโยชน์ต่อชุมชนอยู่หลายประการ แต่อย่างไรก็ไม่สามารถชดเชยหรือทดแทนความเสียหายจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และผลประโยชน์ต่าง ๆ นั้นยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อีกด้วย ดังประเด็นต่อไปนี้

2.1 การจัดการมูลฝอย

วัตถุประสงค์หลักของโครงการคือการจัดการมูลฝอย แม้จะเป็นประโยชน์ต่อชาวชลบุรีในเมืองใหญ่อย่างเทศบาลเมืองชลบุรี เมืองพญา เทศบาลเมืองศรีราชา แต่สำหรับชาวหนองใหญ่นั้นประโยชน์ในข้อนี้ไม่ได้บ่งชี้ความจำเป็นหรือความสำคัญได้ เพราะอำเภอนองใหญ่ไม่ได้ประสบปัญหามูลฝอยล้นเมืองแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นอำเภอนขนาดเล็ก มีประชากรเพียง 21,438 คน และมีความหนาแน่นเบาบางเฉลี่ยเพียง 51 คนต่อตารางกิโลเมตร อีกทั้งไม่ได้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (อำเภอนองใหญ่มีเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมเพียง 21 แห่ง) (ดูตารางที่ 5) ซึ่งปริมาณมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองใหญ่มิเพียง 8 ตันต่อวัน สามารถจัดการเองได้โดยการเผา (กมล เลิศประเสริฐเวช, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

ตารางที่ 5 จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมในอำเภอนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี (อำเภอนองใหญ่, 2544, หน้า 6)

ที่	ประเภทโรงงาน	จำนวนโรงงาน (แห่ง)				
		หนองใหญ่	หนองเสือช้าง	ห้างสูง	เขาสก	คลองพลู
1.	ผลิตน้ำตาลข้น	3	1	-	1	-
2.	สกัดน้ำมันปาล์ม	1	1	1	-	-
3.	ผลิตภัณฑ์พลาสติก	2	-	-	-	-
4.	ผลิตน้ำตาลทราย	-	-	1	1	-
5.	เฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน	-	1	-	-	-
6.	ผลิตคอนกรีต	-	2	2	2	-
7.	ทอผ้าไหมและเสื้อผ้าสำเร็จรูป	-	-	1	-	-
8.	ผลิตถุงมือยาง	1	-	-	-	-

2.2 การเป็นโครงการอเนกประสงค์ และก่อผลประโยชน์อื่น ๆ

โครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี จัดเป็นโครงการอเนกประสงค์ เนื่องจากกระบวนการกำจัดมูลฝอยเป็นระบบผสมผสาน โดยกระบวนการต่าง ๆ นั้นสามารถก่อประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้ กล่าวคือ ระบบกำจัดมูลฝอยแบบกระบวนการชีวภาพ ทำให้ได้ปุ๋ยและก๊าซ ส่วนกระบวนการรีไซเคิลที่ต้องอาศัยแรงงานคนจำนวนมากในการคัดแยกมูลฝอยจะเอื้อต่อการสร้างงานในชุมชน ต่อไปในอนาคตเมื่อขยายโครงการโดยเพิ่มกระบวนการเผาในเตาเผา (incineration) จะสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้อีกด้วย (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชันแนล ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท อิเลคโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, 2543) ดังที่ผู้บริหารโครงการกล่าวไว้ว่า

“โครงการยังผลิตปุ๋ยชีวภาพ ก๊าซชีวภาพ ต่อไปจะผลิตกระแสไฟฟ้า ชาวหนองใหญ่จะได้ซื้อปุ๋ยและก๊าซราคาถูก และอาจได้ใช้ไฟฟ้าฟรี” (กมล เลิศประเสริฐเวช, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

“อำเภอหนองใหญ่เป็นอำเภอเล็ก มีอาชีพเกษตรกรรมแต่เพียงอย่างเดียว ประชากรไม่ถึง 30,000 คนกับพื้นที่กว่า 300,000 ไร่ การคมนาคมก็ลำบาก ถ้าโครงการนี้ไป ก็จะเป็นการสร้างงานให้กับประชาชนที่ไม่มีรายได้อีกหลายร้อยคนเลยทีเดียว” (ภิญโญ ตันวิเศษ, สัมภาษณ์, 21 พฤษภาคม 2545)

อย่างไรก็ตาม ผลผลิตที่ได้จากกระบวนการกำจัดมูลฝอย อันได้แก่ ปุ๋ยชีวภาพ ก๊าซชีวภาพ รวมไปถึงพลังงานไฟฟ้าในอนาคต สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่สามารถสนใจได้ดีพอ แม้ว่าจะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าแต่ในปัจจุบันยังสามารถหาได้ ไม่อยู่ในภาวะขาดแคลน จึงมักถูกมองข้ามจากชาวหนองใหญ่ (ประเสริฐ กุลชัยวิวัฒน์กิจ, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545 ; ชวิม โสมยา, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; พรรณ อยู่ยั้งยืน, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545)

ส่วนด้านการสร้างงาน เมื่อพิจารณาภาวะการมีงานทำพบว่า อำเภอหนองใหญ่ไม่ได้ประสบปัญหาการว่างงานแต่อย่างใด เนื่องจากฐานการผลิตอยู่ที่การเกษตร โดยเฉพาะพืชไร่ที่ต้องอาศัยแรงงานจำนวนมากจนต้องจัดหาแรงงานต่างถิ่นเข้ามาเพิ่มเติม เห็นได้จากการย้ายออกไปของโรงงานน้ำตาลทรายพร้อมกับคนงาน ทำให้การปลูกอ้อยและพืชไร่อื่น ๆ ต้องประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน จนเกษตรอำเภอส่งเสริมให้ชาวไร่หันมาปลูกยางพาราทดแทน (กรรณิกา กระจาง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; ธีรชาติ ญาณจันทกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; ปลิว กระจาง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สุข สุโมตยะกุล, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545 ; สัตยญา รัศมีงาม, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545 ; พระครูพิศาล ประชานุกิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545) เมื่อประกอบกับภาวะการดำรงชีพ โดยพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ชี้ให้เห็นว่าประชาชน

ร้อยละ 80 มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงสามารถยังชีพได้ด้วยตนเอง ดังนั้น ชุมชนจึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพา การสร้างงานจากศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม

หากมองว่าโครงการนี้จะช่วยสร้างอาชีพเสริมแล้วก็คงไม่เป็นผลนัก เนื่องจากคนส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่ดีต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องกับมูลฝอย ประโยคเหล่านี้สะท้อนความรู้สึกของชาวบ้าน ได้อย่างชัดเจน

“ใครจะไปอยากหากินกับขยะ” (พรรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

“ถ้าเป็นโรงงานอื่นที่ไม่ใช่ขยะ ก็อยากทำ” (จำลอง ส่งพิณิจ, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545)

ผลประโยชน์ที่คาดการณ์ไว้อีกประการคือ โครงการจะเอื้อต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การตั้งโรงงานต่อเนื่องจากการรีไซเคิล เช่น โรงงานผลิตกระดาษ โรงงานผลิตแก้ว และโรงงานพลาสติก รวมไปถึงเกิดการเคลื่อนย้ายเข้ามาของแรงงานต่างถิ่น ทำให้อุปสงค์ต่อการบริโภคมากขึ้น การหมุนเวียนของเงินตราคล่องขึ้น และเทศบาลตำบลหนองใหญ่จะมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดเก็บค่ากำจัดมูลฝอยและภาษีอื่น ๆ (บริษัท เสนาอินเตอร์เนชั่นแนล ดีเวลอปเม้นท์ จำกัด และ บริษัท อิเล็คโตรแมก เอนจิเนียริง จำกัด, 2543) ดังที่สมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองใหญ่ได้สนับสนุนว่า

“ถ้าโครงการตั้งได้จะทำให้ตลาดหนองใหญ่คึกคัก คนมากขึ้น ค่าขายคล่อง” (ประพนธ์ ทองไพบุลย์กิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

“เทศบาลจะได้ประโยชน์จากการเก็บภาษี และยังไม่ต้องสร้างศูนย์กำจัดมูลฝอยเอง” (วิชัย จิระสุขเมธากุล, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

แม้ข้ออ้างข้างต้นมีความเป็นไปได้สูง แต่คนส่วนใหญ่ในชุมชนจะไม่ได้รับประโยชน์นั้นโดยตรง เนื่องจากอำเภอหนองใหญ่เป็นชุมชนการเกษตรไม่ใช่ย่านการค้า (อำเภอหนองใหญ่ทั้งเขตมีกิจการร้านค้าและบริการเพียงไม่กี่ราย ; คูตารางที่ 6 และ ภาพที่ 4) ดังนั้น เมื่อพิจารณาผลประโยชน์เฉพาะหน้าแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงไม่ได้มองว่าผลต่อเนื่องเหล่านั้นจะเป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับตน ดังคำกล่าวนี้

“ถ้าเป็นโรงงานน้ำตาลโรงแป้งโรงมันว่าไปอย่าง ของที่เราปลูกไว้ยังจะส่งไปขายได้ แต่นี่เป็นโรงงานขยะ จะเอาอะไรไปขายให้เขา” (กรรณิกา กระจ่าง, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“มันจะช่วยให้เราทำกินดีขึ้นได้ไหม ขยะ แก้ว กระดาษ พลาสติกที่จะตามนี้” (พรรณี มังกรงาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

ตารางที่ 6 จำนวนผู้ประกอบการและประเภทกิจการค้าในอำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี (อำเภอหนองใหญ่, 2544, หน้า 7)

ที่	ประเภทกิจการค้า	จำนวนผู้ประกอบการ (ราย)
1.	การขายของ	155
2.	การรับจ้างทำของ	25
3.	รับจ้างแต่งผม	15
4.	นายหน้าตัวแทน	8
5.	ธนาคาร	2
6.	ประกันภัย	1

ภาพที่ 4 ชุมชนย่านการค้าในอำเภอหนองใหญ่ (ถ่ายเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2545)

3. กลไกในการจัดการ โครงการ

จากการศึกษากลไกในการจัดการโครงการก่อตั้งศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี พบว่ามีจุดอ่อนที่ไปขยายความขัดแย้งอยู่ 2 ประการ ได้แก่

3.1 กระบวนการตัดสินใจ

กระบวนการตัดสินใจของผู้รับผิดชอบโครงการมีลักษณะผูกขาดการใช้อำนาจจากบนลงล่าง โดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่ากำลังตกเป็นผู้ถูกกระทำ จนนำไปสู่ความไม่ไว้วางใจและความไม่พอใจ ดังข้อสังเกตต่อไปนี้

เกณฑ์การเลือกสถานที่ก่อตั้งโครงการที่สำคัญประการหนึ่งได้แก่ การยอมรับจากชุมชนท้องถิ่น ซึ่งจะเห็นว่าบริษัทที่ปรึกษาพิจารณาเกณฑ์ด้านนี้โดยอาศัยการสอบถามจากผู้บริหารท้องถิ่นเป็นหลัก และยึดเอาว่าเมื่อผู้บริหารท้องถิ่นยอมรับก็คือชุมชนยอมรับ การยึดหลักการเช่นนี้เป็นลักษณะทั่วไปของระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน (representative democracy) ซึ่งถือว่าตัวแทนเหล่านั้นมาจากการเลือกตั้งของประชาชน จึงสามารถทำหน้าที่ตัดสินใจแทนประชาชนได้โดยชอบธรรม

ระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทนเป็นข้อจำกัดในการปกครองคนหมู่มาก โดยมีจุดอ่อนคือ ประชาชนไม่มีส่วนร่วมโดยตรงสักเท่าไร ส่วนคนที่เข้าไปมีส่วนร่วมก็มักคำนึงถึงประโยชน์หรืออุดมการณ์ของตนเป็นสำคัญ และเป็นฝ่ายผูกขาดความถูกต้องชอบธรรม (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2542, หน้า 5) ดังนั้น การตัดสินใจของตัวแทนจึงอาจไม่ใช่ฉันทามติ (consensus) ของประชาชนอย่างแท้จริงก็ได้ โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรีมีโครงสร้างการเมืองท้องถิ่นเป็นแบบรวมนิคมอำนาจ มีเครือข่ายอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์และพวกพ้อง ดังตัวอย่างการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองใหญ่ครั้งที่ผ่านมา ซึ่งปรากฏว่าไม่มีการแข่งขันใด ๆ มีเพียงคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ภายใต้เครือข่ายอำนาจดังกล่าวลงสมัครเพียงกลุ่มเดียว และได้เข้ามาบริหารเทศบาล พร้อมกับจัดสรรตำแหน่งภายในกันเอง (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545) กรณีนี้ยังตอกย้ำว่าการตัดสินใจของตัวแทนนั้น จะถือเป็นฉันทามติของประชาชนไม่ได้

การก่อตั้งโครงการนี้จะนำมาสู่เป็นการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ และมีผลกระทบต่อคนหมู่มาก หรือกล่าวได้ว่าประชาชนในชุมชนต่างเป็นผู้มีส่วนได้เสีย เป็นเหตุให้ประชาชนพยายามจะเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การขอทราบรายละเอียดของโครงการ ขอทราบแผนการดำเนินงาน ตลอดจนขอร่วมตัดสินใจโดยให้ทำประชามติ (ปริญดา ศิริรวาท, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545) ในขณะที่ผู้บริหารท้องถิ่นไม่ได้เปิดโอกาสดังกล่าวให้ ประชาชนจึงรู้สึกถึงการเป็นผู้ถูกกระทำและเกิดความไม่พอใจ ดังที่ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“มันมันมีออก” (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

“อย่าหวังว่าจะได้เข้าไปมีส่วนร่วมอะไรเลย เขาคิดจัดมาให้เสร็จสรรพแล้ว” (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

“การตัดสินใจของผู้บริหารเป็นไปในลักษณะปกปิด ผูกขาดการใช้อำนาจ ชาวบ้านไม่มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและไม่ได้รับข้อมูลของโครงการอย่างชัดเจนเพียงพอ แสดงถึงความไม่โปร่งใส” (ขอสงวนนาม, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

อนึ่ง การประชาพิจารณ์ที่จัดให้มีขึ้นในขั้นตอนต่อมา แม้จะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้มากขึ้น แต่อย่างไรแล้วหากพิจารณาในแง่อำนาจของการตัดสินใจ การประชาพิจารณ์ไม่ได้เป็นการรองรับให้สิทธิการตัดสินใจแก่ผู้มีส่วนได้เสียแต่อย่างใด เพราะถือว่าข้อสรุปจากการประชาพิจารณ์มีฐานะเป็นเพียงข้อเสนอให้ผู้มีอำนาจวินิจฉัยเท่านั้น โดยผู้มีอำนาจตัดสินใจยังมีอิสระและยังมีอำนาจเต็ม (แก้วสรร อติโพธิ, 2543, หน้า 24-25) ประชาชนจึงยังรู้สึกถึงการเป็นผู้ถูกระทำอยู่เช่นเดิม ดังที่นายธีรวัจน์ นามดวง ตัวแทนฝ่ายคัดค้านในการประชาพิจารณ์ ได้ให้สัมภาษณ์ผ่านนิตยสารฉบับหนึ่งว่า

“ผมไม่ได้ปฏิเสธกระบวนการประชาพิจารณ์ แต่ปฏิเสธคือกระบวนการของคนที่มาจัด และเนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อทำการประชาพิจารณ์ แล้วสิทธิและอำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายมันไม่มี” (สุกรานต์ โรจนไพรวงศ์, 2543)

3.2 การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์โครงการเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเข้าใจและการยอมรับให้กับประชาชน แต่ผู้รับผิดชอบโครงการกลับดำเนินการได้ไม่ดีพอ ทำให้ประชาชนตีความไปในแง่ลบตามประสบการณ์ที่ผ่านมาและข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มภายนอก³ ยิ่งกว่านั้น ข้อมูลบางประการยังมีความบิดเบือนคลาดเคลื่อน จึงไปตอกย้ำความไม่ไว้วางใจเพิ่มขึ้น จุดอ่อนของการประชาสัมพันธ์อธิบายได้ดังนี้

การประชาสัมพันธ์โครงการระยะแรกอยู่ในวงแคบและไม่เป็นทางการ กล่าวคือ หลังจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีกำหนดพื้นที่ก่อตั้งโครงการในอำเภอหนองใหญ่ เทศบาลตำบลหนองใหญ่ได้จัดประชุมขึ้นเพื่อพิจารณาการขอใช้พื้นที่ และประชาสัมพันธ์โครงการภายในผู้บริหารท้องถิ่น เมื่อสภาฯ ลงมติเห็นชอบ นายกมล เลิศประเสริฐเวช นายกเทศมนตรีได้ประสานงานจัดเตรียมพื้นที่และจัดคนไปดูงานต่างประเทศ โดยบุคคลในอำเภอหนองใหญ่ที่ได้รับคัดเลือกให้ไปดูงาน ได้แก่ นายเจริญ กิจเฮงพานิช เทศมนตรี (ในขณะนั้น) และนางสาวนรินทร์ ชนะพิศ ปลัดเทศบาล การดำเนินการดังกล่าวประกอบกับการเล่าสู่กันฟังแบบปากต่อปากทำให้ข่าวการก่อตั้งโครงการกระจายออกไปสู่ชาวบ้าน ในขณะที่ไม่มีการชี้แจงรายละเอียดของโครงการแต่อย่างใด

³ การเข้ามาของกลุ่มภายนอกต่าง ๆ มีบทบาทต่อการคัดค้านโครงการเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 5 หัวข้อการจัดการความขัดแย้งโดยฝ่ายคัดค้าน

เป็นเหตุให้ไม่มีใครทราบข้อเท็จจริงอย่างชัดเจน (ประเสริฐ กุลชัยวิวัฒน์กิจ, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545 ; เจริญ กิจเชงพานิช, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; ประพนธ์ ทองไพบูลย์กิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545 ; วิชัย จิรสุมเมธากุล, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545) ดังที่ชาวบ้านให้สัมภาษณ์ว่า

“กำนันเค้ามายกเค้าว่าจะตั้งโรงงานขยะ” (บุญช่วย เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

“ผู้ใหญ่เค้าก็คุยกัน เราบอกเค้าว่าจะตั้งโรงงานขยะ” (บุญบง ทองเงินเจริญ, สัมภาษณ์, 5 เมษายน 2545)

จากการที่ชาวบ้านเข้าใจเพียงแค่ว่าเป็นโรงงานกำจัดมูลฝอย ซึ่งมักมองว่าเป็นของเสีย น่ารังเกียจ จึงเกิดความวิตกกังวลและตีความเกี่ยวกับผลกระทบไปต่างๆ นานา ยิ่งกว่านั้น เมื่อชาวบ้านได้รับข้อมูลจากนักวิชาการกลุ่มกรีนพีซ (green peace) ตัวแทนกลุ่มที่เรียกตัวเองว่าสหพันธ์ประชาชนเพื่อสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาภาคตะวันออก และตัวแทนชุมชนมาตาพุด ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับผลกระทบของมูลฝอยและโรงงานอุตสาหกรรม ประกอบกับได้รับข้อมูลจากตัวแทนชุมชนบ้านครัว ตัวแทนชุมชนคลองด่าน และตัวแทนชุมชนบ่อนอก-หินกรูด ซึ่งได้ถ่ายทอดประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ จากการจัดการโครงการก่อสร้างสาธารณะในอดีตที่ผ่านมา ยิ่งกระตุ้นให้ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นในการจัดการโครงการนี้มากขึ้น (มณู มงคลบริรักษ์, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2545 ; ประพนธ์ ทองไพบูลย์กิจ, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545 ; กมลเลิศประเสริฐเวช, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

แม้ว่าต่อมาจะจัดเตรียมการประชาสัมพันธ์โครงการ คณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์ได้ร่วมกับบริษัทที่ปรึกษาจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดของโครงการตามแหล่งชุมชนต่างๆ โดยมีกำหนดการดังนี้ (องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, ม.ป.ป., หน้า 41-52)

ครั้งที่ 1 วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 10.00-12.00 น. ณ ห้องประชุมอำเภอหนองใหญ่ อำเภอหนองใหญ่

ครั้งที่ 2 วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 10.00-12.00 น. ณ โรงเรียนคลองพลู ตำบลคลองพลู อำเภอหนองใหญ่

ครั้งที่ 3 วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 10.00-12.00 น. ณ โรงเรียนบ้านหนองประดู่ ตำบลห้างสูง อำเภอหนองใหญ่

ครั้งที่ 4 วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 09.30-12.00 น. ณ วัดหนองเสือช้าง ตำบลหนองเสือช้าง อำเภอหนองใหญ่

ครั้งที่ 5 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 เวลา 10.00-12.00 น. ณ วัดเขาชก ตำบลเขาชก อำเภอหนองใหญ่

กระนั้นการจัดประชุมชี้แจงดังกล่าวก็ไม่สัมฤทธิ์ผล เนื่องจากบริษัทที่ปรึกษาตอบข้อซักถามไม่ชัดเจน และคณะทำงานด้านการประชาสัมพันธ์ก็ไม่สามารถอธิบายได้เช่นกัน (บุญเชิด หนูอิม, สัมภาษณ์, 13 กุมภาพันธ์ 2545 ; จิรยุทธ อินทวารี, สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2545 ; นันทนา สันตติวุธ, สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2545 ; ประเสริฐ กุลชัยวิวัฒนกิจ, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545) ซึ่งผู้บริหารท้องถิ่นและคณะทำงานด้านประชาสัมพันธ์ได้กล่าวยอมรับว่า

“ผมเองยังไม่ได้รับข้อมูลมากเลย แต่ต้องมาทำตามหน้าที่ตามนโยบาย จึงไม่สามารถชี้แจงได้” (ประเสริฐ กุลชัยวิวัฒนกิจ, สัมภาษณ์, 6 เมษายน 2545)

“บทบาทของเทศบาลคือแนะนำชาวบ้าน แต่เอาเข้าจริงระบบโรงงานเป็นอย่างไร ดีอย่างไรเราก็คำไม่รู้” (วินัย เหลืองอ่อน, สัมภาษณ์, 8 เมษายน 2545)

นอกจากการประชาสัมพันธ์จะให้ข้อมูลที่ชัดเจนแล้ว ยังพบว่า การชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่ก่อตั้งโครงการของบริษัทที่ปรึกษาและผู้บริหารโครงการมีความบิดเบือนคลาดเคลื่อน ดังตัวอย่างสองกรณีนี้

กรณีที่หนึ่ง เนื้อหาบางส่วนของรายงานการศึกษารายละเอียดและความเหมาะสมของพื้นที่ก่อตั้งโครงการ ฉบับกลาง เป็นการนำเสนอผลการศึกษาของพื้นที่อื่นที่มีการศึกษาอยู่ก่อนแล้ว นำข้อมูลนั้นมาแสดงแทนพื้นที่อำเภอหนองใหญ่ และเป็นความสะเพร่าของบริษัทที่ปรึกษาเองที่ไม่ได้ตรวจสอบรายงานฉบับนั้นอย่างถี่ถ้วนก่อนนำมาเสนอ ตามที่ได้มีผู้คัดค้านว่า

“รายงานที่บริษัทที่ปรึกษาเสนอขึ้นให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีในหัวข้อเรื่องด้านเศรษฐกิจ ระบุว่า ไม่เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสำหรับการประกอบอาชีพของประชาชนในพื้นที่อำเภอวังสะพุง ไม่ใช่อำเภอหนองใหญ่” (ดูภาคผนวก ง)

กรณีที่สอง นายภิญโญ ตันวิเศษ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีได้ชี้แจงต่อหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นว่า “โครงการศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากอำเภอหนองใหญ่เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร โดยรอบเป็นภูเขาและป่าทึบ ตั้งอยู่ที่กิโลเมตร 14 ถนนหนองใหญ่-ห้างสูง มีบ้านเรือนราษฎรตั้งอยู่เพียง 1 หลัง ห่างจากพื้นที่โครงการ ประมาณ 1 กิโลเมตร” (ชาวหนองใหญ่ต้านโรงกำจัดขยะ กลัวปัญหาน้ำเสีย, 2544, หน้า 1 ; นายกมลได้ ขวางทำพิจารณาแก้โครงการ, 2544, หน้า 1 ; นายก อบจ. เป็ดใจทำไมต้องที่หนองใหญ่, 2544, หน้า 1)

จากการสำรวจของผู้วิจัยพบว่า ข้อมูลข้างต้นไม่ตรงกับความเป็นจริง พื้นที่โครงการที่กำหนดไว้นั้นอยู่ห่างจากตัวอำเภอหนองใหญ่ไม่น่าเกิน 3 กิโลเมตร ทั้งมีบ้านเรือนประชาชนกระจัดกระจายอยู่โดยรอบหลายหลังคาเรือน ในรัศมี 1 กิโลเมตร การชี้แจงของผู้บริหารที่บิดเบือนดังกล่าวสร้างความไม่พอใจให้กับประชาชน ซึ่งต่างทราบข้อเท็จจริงเป็นอย่างดี

กลไกในการจัดการโครงการทั้งกระบวนการตัดสินใจและการประชาสัมพันธ์ ซึ่งได้ก่อ
ทัศนคติในด้านลบให้แก่ประชาชนตามที่ได้กล่าวมานั้น มีส่วนสำคัญอย่างมากที่ไปเพิ่มระดับความ
รุนแรงในด้านความรู้สึกต่อต้าน และกระตุ้นให้ประชาชนเข้าร่วมคัดค้านโครงการมากขึ้น จึงกล่าว
ได้ว่า จุดอ่อนหรือข้อบกพร่องจากการจัดการของผู้บริหารโครงการไปสร้างเงื่อนไขที่เอื้อให้ความ
ขัดแย้งลุกลามขยายตัว